بسم الله الرحمن الرحیم

انتشارات دانشگاه شیراز
۴۹۶

تأملاتی در باب دین و رهاوردهای آن در تربیت دینی

نویسنده:
دکتر بابک شمشیری
عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز

چاپ اول
۱۳۹۵

سرشناسه	:	شمشیری، بابک، ۱۳۴۷-
عنوان و نام پدیدآور	:	تاملاتی در باب دین و رهاوردهای آن در تربیت‌دینی/ نویسنده بابک شمشیری.
مشخصات نشر	:	شیراز : دانشگاه شیراز ، مرکز نشر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	۱۳۵ص
فروست	:	انتشارات دانشگاه شیراز؛ ۴۹۶.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۴۶۲-۴۴۵-۲
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	عنوان به انگلیسی: . Reflection on religion and its implicationsin thereligious education
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	دین-- فلسفه / تعلیمات دینی-- فلسفه / تعلیمات دینی اسلامی/ اسلام و آموزش و پرورش-- فلسفه/ علم و دین
		Religion -- Philosophy / Religious education -- Philosophy / Islamic religious education / Islamic education -- Philosophy / Religion and science
رده بندی کنگره	:	BL۵۱/ش۸ت۲ ۱۳۹۵
رده بندی دیویی	:	۲۱۰
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۲۳۱۴۳۶

تأملاتی در باب دین و رهاوردهای آن در تربیت دینی

دکتر بابک شمشیری

ویراستار و صفحه‌آرا: زینب دهقانی

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

(حق چاپ برای مرکز نشر دانشگاه شیراز محفوظ است.)

شورای انتشارات دانشگاه شیراز

دکتر احمد عریان	معاون پژوهشی دانشگاه و رئیس شورای انتشارات
دکتر علیرضا سرداریان	مدیر امور پژوهشی دانشگاه و جانشین رئیس شورای انتشارات
دکتر سعید حسام‌پور	رئیس مرکز نشر
دکتر مظفر اسدی	دانشکده علوم
دکتر محمد امامی	دانشکده حقوق
دکتر حسن ایزدی	دانشکده هنر و معماری
دکتر مرتضی خسرو نژاد	دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی
دکتر سعید رحیمیان	دانشکده الهیات و معارف اسلامی
دکتر سید مجتبی زبرجد	دانشکده مهندسی
دکتر علیرضا شریعتی	دانشکده مهندسی شیمی، نفت و گاز
دکتر اکبر صیادکوه	دانشکده ادبیات و علوم انسانی
دکتر عباس ظریفکار	دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر
دکتر مرضیه موسوی نسب	دانشکده کشاورزی
دکتر علی گلی	دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی
دکتر ناصر وصال	دانشکده دامپزشکی
دکتر محمد رحیم همتیان	دانشکده مهندسی مکانیک

شیراز، میدان ارم، کوی دانشگاه شیراز - کد پستی ۸۵۱۱۵ - ۷۱۹۴۶ صندوق پستی ۱۱۶۱

تلفن و تلفکس: ۰۷۱-۳ ۶۲۷۳۰۵۰

دیباچه

کتاب حاضر حاصل سیر مطالعاتی و پژوهشی نگارنده و همچنین تدریس دروس مرتبط با مباحث تعلیم و تربیت اسلامی، انسان‌شناسی اسلامی، فلسفه تربیتی اسلامی و نیز فلسفه دین به دانشجویان دوره‌های ارشد و دکتری علوم تربیتی و روان‌شناسی در طول سالیان گذشته بوده است. همان‌طور که از نام کتاب برمی‌آید (تأملاتی در باب دین و رهاوردهای آن در تربیت دینی)، این کتاب علاوه بر طرح دیدگاه‌ها، نظریه‌ها و آراء مختلف در خصوص موضوع‌های مطرح‌شده، به ویژه در بردارنده‌ی تأملات و دیدگاه‌های نگارنده است. به علاوه با توجه به این که مخاطب اصلی کتاب، دانشجویان، محققین و متخصصین حوزه‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی هستند؛ لذا سعی شده که در هر فصل به استنتاج‌های تربیتی مباحث مطرح‌شده نیز به قدر بضاعت پرداخته شود. البته بایستی اعتراف کرد که پرداختن به کاربردها و دلالت‌های تربیتی مباحث نام‌برده به صورت مشروح و مفصل نیازمند انجام پژوهش‌های مستقل در حد پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و بعضاً رساله‌های دکتری است. به همین خاطر، نویسنده امید دارد آنچه که به صورت اجمالی در کتاب آمده است، بتواند همچون جرقه‌ای کوچک، ذهن خواننده را در راستای طراحی تحقیقات گسترده‌تر، شعله‌ور سازد.

از سوی دیگر، نویسنده قصد داشته که در کتاب حاضر، تعدادی از مباحث حوزه‌ی مطالعات دین‌شناسی را مطرح کند. همان‌طور که گفته شد، روال هر فصل به این صورت است که ابتدا دیدگاه‌ها و کلیات مربوط به موضوع مطرح شده است؛ به همین دلیل، استنادات و ارجاعات زیادی در این بخش‌ها به چشم می‌خورند. در قسمت بعدی، مؤلف به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری پرداخته است. در بخش نتیجه‌گیری، نقدها و دیدگاه‌های مؤلف نمایان‌تر هستند. لازم به ذکر است که در این کتاب هر فصل، ماهیت جداگانه دارد. بنابراین، خواننده می‌تواند فصول را به صورت مستقل مطالعه کرده و یا تنها به مطالعه‌ی برخی از آن‌ها اکتفا کند. هر چند پیشنهاد می‌شود که تمام فصول مطالعه شده و باهم‌نگری صورت گیرد.

شایسته یادآوری است که بر حسب تجربه‌ی مؤلف به عنوان معلم دانشگاه، سعی شده که کتاب حتی‌الامکان با زبانی ساده، گویا و قابل فهم نگارش شود. همچنین سعی مؤلف بر این بوده که از قاعده‌ی اختصار پیروی کند، به همین دلیل از افزایش حجم کتاب عامدانه پرهیز شده است. ضمن این که به نظر می‌آید خواندن و مطالعه‌ی متون سنگین و با حجم زیاد از حوصله‌ی نسل‌های امروزی خارج باشد. در پایان از صاحب‌نظران، محققین و دانش‌پژوهان حوزه‌ی مطالعات دینی و همچنین علوم تربیتی، تقاضا دارم که پیشنهادها و انتقادات سازنده‌ی خود را دریغ ننمایند.

دکتر بابک شمشیری
دانشگاه شیراز
bshamshiri@rose.shirazu.ac.ir

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
دیباچه	
فصل اول: اهمیت و ضرورت بحث	۱
مقدمه	۱
نگاهی به اهمیت و جایگاه فلسفه‌ی دین	۲
نسبت فلسفه‌ی دین با فلسفه‌ی تربیتی دینی به ویژه اسلامی	۳
فصل دوم: چیستی دین: مفهوم‌پردازی	۷
اهمیت و نقش تعریف دین	۷
تعاریف ارائه شده درخصوص دین	۱۰
نقد و بررسی تعاریف، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری	۱۱
فصل سوم: خاستگاه دین از نظر اندیشمندان غرب و متفکران مسلمان	۱۵
مقدمه	۱۵
دیدگاه جامعه‌شناسان غربی	۱۵
دیدگاه روان‌شناسان	۲۰
منشأ دین از نظر الهیون	۲۳
نقد و بررسی دیدگاه‌های ارائه‌شده در باب خاستگاه دین	۲۳
تلویحات تربیتی در حوزه‌ی تربیت دینی	۲۶
فصل چهارم: دین یا ادیان؟ وحدت و کثرت ادیان	۲۹
مقدمه	۲۹
۱- انحصارگرایی	۲۹
۲- کثرت‌گرایی	۳۰
۳- شمول‌گرایی	۳۱
تلویحات تربیتی مبحث وحدت و کثرت ادیان	۳۷
تعریف دین و تربیت دینی	۳۸
اهداف تربیت دینی	۴۰
اصول تربیت دینی	۴۰
محتوای تربیت دینی	۴۰

روش ۴۰

فصل پنجم: نقد و بررسی دیدگاه‌های معاصر در باب نسبت علم و دین ۴۳
مقدمه ۴۳
بحث و بررسی ۴۳
استقلال علم از دین ۴۴
تعارض دین و علم ۴۷
ماده‌گرایی علمی ۴۸
برداشت لفظ مدارانه از کتب مقدس ادیان یا به تعبیر دیگر تمسک به ظواهر متون دینی ۴۸
دیدگاه مکمل بودن علم و دین و زمینه‌های وحدت این دو حوزه ۵۱
۱- نظریه‌ی جهانی واحد ۵۱
۲- هماهنگی فرضیه‌ای ۵۲
۳- همپوشی اخلاقی ۵۲
۴- نظریه‌ی رئالیسم نقادانه ۵۳
۵- تفکر پویشی درباره‌ی مکمل بودن علم و دین ۵۵
۶- علم دینی ۵۶
پاسخ به برخی اعتراضات به علم خداباور یا علم دینی ۶۰
تلویحات تربیتی موضوع علم و دین ۶۱

فصل ششم: الزامات و بایسته‌های علم دینی ۶۳
مقدمه ۶۳
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۸۵
رهاوردهای موضوع علم دینی در قلمرو نظام تعلیم و تربیت ۸۶
پیش‌نیازهای مربوط به مرحله آموزش و پرورش عمومی ۸۶
الزامات مرحلهٔ آموزش عالی ۸۸

فصل هفتم: نسبت دین، فرهنگ و تربیت دینی ۹۱
مقدمه ۹۱
مفهوم‌پردازی فرهنگ ۹۲
مفهوم دین ۹۶
نتیجه‌گیری و تلویحات تربیتی ۹۸

فصل هشتم: نسبت دین و اخلاق و تربیت دینی و اخلاقی ۱۰۵
مقدمه ۱۰۵

قائم بودن اخلاق به دین ۱۰۵
استقلال دین و اخلاق ۱۰۷
پیامدهای هر یک از رویکردها ۱۰۸
پیامدهای رویکرد وابستگی اخلاق به دین ۱۰۸
پیامدهای رویکرد استقلال دین و اخلاق ۱۰۹
مطلق و نسبیت در اخلاق ۱۱۱
سرچشمه و منشأ اخلاق ۱۱۳
نتیجه‌گیری و تلویحات تربیتی ۱۱۵

فصل نهم: دین در دنیای معاصر ۱۱۹
مقدمه ۱۱۹
تحولات دنیای معاصر ۱۱۹
۱- مدرنیسم و مدرنیته ۱۱۹
۲- پست‌مدرنیسم ۱۲۵
۳- جهانی‌شدن ۱۲۶
ابعاد جهانی‌شدن ۱۲۷
ویژگی‌های دنیای معاصر ۱۲۸
وضعیت دین‌گرایی در دنیای معاصر ۱۲۹
انتظارات انسان معاصر از دین ۱۳۱
الگوی تربیت دینی مطلوب در دنیای معاصر ۱۳۴

منابع و مآخذ